

**BO'LAJAK TARBIYACHILARDA AKMEOLOGIK
YONDASHUVGA TAYANGAN HOLDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN
TA'LIM JARAYONINI LOYIHALASH KO'NIKMASI**

Bayzakova Maftuna Abulqosim qizi

Abdulla Qodidry nomli JDPU 2-kurs doktranti

Annotatsiya: : Ushbu maqolada bo'lajak tarbiyachilarda akmeologik yondashuvga tayangan holda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonini loyihalash ko'nikmasini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Oliy pedagogik ta'lim jarayonida barcha jarayonlarni o'zaro aloqadorlikda ko'rib chiqish layoqatiga ega bo'lish talab etilgan. holda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonini loyihalash ko'nikmasini akmeologik yondashuvni muvaffaqiyatli tatbiq qilish uchun ta'lim jarayoni sub'ektlaridan.

Kalit so'zlar: Oliy pedagogika, akmeologiya, tarbiyachi, loyiha, ko'nikma, shaxs, maktabgacha ta'lim.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы формирования у будущих педагогов навыков проектирования личностно-ориентированного образовательного процесса на основе акмеологического подхода. Для успешной реализации акмеологического подхода в процессе высшего педагогического образования требуется, чтобы субъекты образовательного процесса обладали способностью рассматривать все процессы в их взаимосвязи.

Ключевые слова: Высшая педагогика, акмеология, педагог, проект, умения, личность, дошкольное образование.

Abstract: This article considers the issues of developing the skills of designing a person-oriented educational process in future educators based on the acmeological approach. In the process of higher pedagogical education, it is required to have the ability to consider all processes in their interrelation. In order to successfully implement the acmeological approach, the skills of designing a person-oriented educational process must be developed from the subjects of the

educational process.

Keywords: Higher pedagogy, acmeology, educator, project, skills, personality, preschool education.

Bo'lajak tarbiyachilarda akmeologik yondashuvga tayangan holda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonini loyihalash ko'nikmalarini rivojlantirish jarayoni quyidagilarni amalga oshirishni taqozo etadi:

- oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarini kasbiy faoliyatga tayyorlash vazifalarini muvaffaqiyatli echish;
- oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarining o'z kasbiy faoliyatlarini ongli tarzda rivojlantirish mexanizmlarini ishlab chiqish;
- oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarining salomatliklarini muhofaza qilish va mustahkamlash;
- oliy pedagogik ta'lim jarayonini faoliyat ko'rsatish tartibidan ta'lim oluvchilarni kasbiy jihatdan rivojlantirish funksiyasini bajarishga o'tkazish;
- oliy pedagogik ta'lim jarayoni barcha sub'ektlarining bilish mayllarini faollashtirish;
- kasbiy bilim, ko'nikma, malaka va kompetentsiyalarni egallashni oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarining ichki ehtiyojiga aylantirish;
- oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarini ob'ektiv borliqni ijodiy tarzda qayta his etishga o'rgatish, shu asosda ularning estetik didi va kreativ faoliyatini rivojlantirish kabilar.

Oliy pedagogik ta'lim jarayonida akmeologik yondashuvni muvaffaqiyatli tatbiq qilish uchun ta'lim jarayoni sub'ektlaridan barcha jarayonlarni o'zaro aloqadorlikda ko'rib chiqish layoqatiga ega bo'lish talab etiladi. Muammolarni ko'ra olish, ularni echish yo'llarini izlash, harakat natijalarini tahlil qilish layoqatiga ega bo'lish oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlari uchun muhim hisoblanadi. Buning uchun ta'lim jarayoni sub'ektlari o'zlari erishgan nuqtada

to'xtab qolmasliklari, muntazam rivojlanish sari intilishlari lozim. Shunga ko'ra, akmeologik yondashuvning asosiy maqsadi oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarini muntazam rivojlantirish, bo'lajak mutaxassislarning ijtimoiy etukliklari, shaxsiy-kasbiy jihatdan o'z mavqelarini aniqlashga tayyorliklarini ta'minlashdan iborat. Ushbu maqsaddan kelib chiqqan holda zamonaviy oliy pedagogik ta'lim muhitida o'quv jarayoni akmeologik yondashuv bilan boyitilishi lozim. Bu jarayonda bo'lajak mutaxassis rivojlanish, takomillashish imkoniyatiga ega bo'ladi, kasbiy faoliyat cho'qqisi sari intiladi.

Kuzatishlarimiz shuni ko'rsatdiki, malakali pedagog mutaxassislarni tayyorlash tizimini akmeologik yondashuv asosida tashkil etish uchun, birinchi navbatda, oliy pedagogik ta'lim mazmunini akmeologik yondashuv asosida modernizatsiyalash parametrlarini aniqlash hamda shu asosda o'quv-metodik majmualar mazmunini qayta qurish, bunda yangi pedagogik yondashuvlar, yo'nalishlar, paradigmalarning o'quv-metodik majmualar mazmunida keng o'rin olishiga erishish alohida dolzarblik kasb etmoqda.

Bunda oliy pedagogik ta'lim mazmunini ta'lim oluvchilar shaxsiga yo'naltirish alohida ahamiyatga ega. Chunki pedagogik faoliyatni akmeologik yondashuv asosida shakllantirish uchun, birinchi navbatda, mutaxassislarning pedagogik tafakkuri va kasbiy kompetentsiyalarini rivojlantirish zarur hisoblanadi. Pedagogik bilimlarni o'zlashtirish uchun, dastlab, mazkur maqsadga yo'naltirilgan jarayonning mazmuni, shakllari, metodlarini yangilash talab etiladi. Shu asosda o'quv jarayonini muvaffaqiyatli tarzda mustaqil bilim olish jarayoniga aylantirish, bunda akmeologik yondashuvning ustuvor o'rin egallashini ta'minlash mumkin.

Bo'lajak tarbiyachilar akmeologik yondashuv asosida ta'lim jarayonini muvaffaqiyatli tashkil etishlari uchun ularni oliy pedagogik ta'lim jarayonidayoq mazkur faoliyatga tayyorlash talab qilinmoqda. Tarbiyachilar shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonini muvaffaqiyatli tashkil etishlari uchun, avvalombor, bu jarayonni maqsadga muvofiq tarzda loyihalashtirish tajribasiga ega bo'lishlari kerak. Buning uchun ular shaxsga yo'naltirilgan ta'limning maqsadi, vazifalari, bu

jarayonda o'quv vositalarining mazmuni va xarakterini yaxshi bilishlari lozim. Bola shaxsiga yo'naltirilgan o'quv jarayonini samarali loyihalash tajribasini o'zlashtirish uchun bo'lajak tarbiyachilar dastlab uning mezonlarini yaxshi bilishlari kerak.

Bugungi kunda yangicha kasbiy mahoratga ega bo'lgan tarbiyachilarni tayyorlash vazifasini hal etish zaruriyati tug'ilmoqda. Chunki tarbiyachi o'z pedagogik faoliyati jarayonida har bir bolaga alohida shaxs sifatida yondashib uning intellektual, ma'naviy-axloqiy hamda jismoniy rivojlanishini ta'minlay olishi kerak. Buning uchun u ta'lim-tarbiya jarayonini sinfdagi har bir bolaning imkoniyatlarini hisobga olgan holda loyihalashtirish va tashkil etish mahoratiga ega bo'lishi lozim.

Bugungi kunda oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarini yangi bilimlarni egallashga yo'naltirish, ularda tashabbuskorlikni hosil qilish, pedagogik tafakkurni rivojlantirish, o'quv hamda ilmiy-pedagogik faoliyatni o'zaro uyg'unlashtirishga xizmat qiladigan o'quv topshiriqlari, mashg'ulot turlarini loyihalash ehtiyoji kuchaymoqda.

Taqdim etiladigan yangi bilimlar oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarining o'z pedagogik faoliyatlarini mustaqil boshqarish, uni mustaqil tarzda tashkil etish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilishi kerak. Ushbu imkoniyatlardan qulay tarzda foydalanish oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlariga taqdim etiladigan bilimlar ko'lamini kengaytirishni taqozo qiladi. Oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarida pedagogikaning ko'plab xususiy tarmoqlari va sohalari haqida bilimlarni hosil qilish, ularning ilmiy dunyoqarashi va tasavvurini kengaytirish istiqboldagi pedagogik faoliyat mazmunini boyitishga xizmat qiladi.

Ta'lim oluvchilarda pedagogik tafakkurni rivojlantirishning quyidagi yo'llarini taklif qilish mumkin:

- oliy pedagogik ta'lim jarayonida muammoli o'qitish va interfaol ta'lim metodlaridan keng foydalanish;

- oliy pedagogik ta'lim jarayonida individual, guruhli va jamoaviy o'qitish shakllarini samarali qo'llash;
- oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarini ilmiy tadqiqot va loyihachilik faoliyatining turli shakllariga jalb etish;
- oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarini turli tanlovlar, olimpiadalar, tanlov asosidagi grantlarda faol ishtirok etishlarini ta'minlash kabilar.

Oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarida akmeologik yondashuv asosida pedagogik tafakkurni muvaffaqiyatli rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim mazmunini modernizatsiyalashda quyidagilarni hisobga olish talab etiladi:

- oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarining real o'quv imkoniyatlarini aniqlash maqsadida akmeologik xarakterdagi tashxislash tadbirlarini o'tkazish, shu asosda ularning o'quv imkoniyatlari, kasbiy mayllari, qiziqishlari, qadriyatlari, istiqboldagi pedagogik faoliyatlarida qo'llaniladigan bilimlar ko'lamini aniqlash;
- o'quv jarayonida pedagogik tafakkurning samarali rivojlanishiga imkon beradigan qulay pedagogik vositalarni tanlash;
- o'qitishning interfaol metodlari va tashkiliy shakllariga keng o'rin ajratish asosida oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarining shaxsiy-kasbiy mavqelarini mustahkamlash uchun qulay o'quv vaziyatlarini tashkil etishni tazarda tutish;
- pedagogik tafakkurning rivojlanishida oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarining topshiriqlarning turli shakllari, manbalar hamda ma'ruza matnlaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish kabilar shular jumlasidandir.

Akmeologik mavqe pedagoglarning integrallashgan sifatlari ko'rsatkichi bo'lib, o'z-o'zini takomillashtirishining mahsuli hisoblanadi. Oliy pedagogik

ta'limning yangilangan mazmunigina tarbiyachining akmeologik modelini yaratishga xizmat qila oladi. Bu esa, o'z navbatida, oliy pedagogik ta'lim sifatini ta'minlash imkonini beradigan yo'nalish sifatida namoyon bo'ladi.

Pedagogik tafakkurning akmeologik yo'sinda rivojlanishi oliy pedagogik ta'lim jarayoni sub'ektlarining mutaxassis sifatida yaxlit tarzda kasbiy yuksalishini anglatadi. Bu jarayonda tarbiyachi shaxsiy, ma'naviy, kasbiy jihatdan mustaqil rivojlanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Tarbiyachida kasbiy jihatdan o'z-o'zini anglashning rivojlanishi pedagogik faoliyat refleksiyasi va kasbiy xulq-atvorning takomillashuviga olib keladi. Bularning barchasi bevosita oliy pedagogik ta'limning akmeologik yondashuvga tayangan yangi mazmuniga asoslangan modelini joriy etish bilan bog'liq.

Pedagogik-psixologik jihatdan dinamik tarzda o'zgarib boruvchi kasbiy rivojlanish jarayonining tavsifi bo'lajak tarbiyachilarning ruhiy, psixofiziologik taraqqiyotidagi bo'shliqlarni aniqlash, shu asosda ularga pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimi orqali ijobiy ta'sir ko'rsatish imkonini beradi. Bu esa ularning kasbiy rivojlanish tizimini akmeologik yondashuv asosida tashkil etish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. R.A. Zokirova - *Maktabgacha ta'lim pedagogikasi*. Toshkent: O'qituvchi, 2017 yil
2. N.N. Jo'raev - *Pedagogik texnologiyalar va pedagog mahorati*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2020 yil.
3. Sh. Kurbanov - *Ta'limda innovatsion yondashuvlar*. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018 yil.